

ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553¹

ธีรานนท์ โพธาราช²

คดีอาญาอันเกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีเป็นจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ โดยการกระทำความผิดมักจะมีสาเหตุมาจากการขาดวุฒิภาวะ การเรียนรู้ อารมณ์ พฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไป โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพ อนาคต และประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และกำหนดให้มีศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่งเด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ตลอดจนกำหนดแนวปฏิบัติในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนของเจ้าพนักงานผู้จับกุม การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน และกำหนดให้ศาลดำเนินการตรวจสอบการจับกุมว่ามีกรจับและปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้จับกุมและพนักงานสอบสวน เป็นการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน

นอกจากนี้ กฎหมายห้ามมิให้มีการควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่ มีหมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินคดีตามขั้นตอนของกฎหมาย และเมื่อจับกุมแล้วต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปยังสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้มีการถามปากคำ ในบางความผิดอาจต้องมีผู้ร่วมถามปากคำอันได้แก่ บุคคลที่เด็กร้องขอให้ มาอยู่ด้วยขณะถามปากคำ รวมทั้งต้องจัดให้มีห้องเฉพาะเพื่อการถามปากคำ เมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามเบื้องต้นและแจ้งข้อกล่าวหาแล้วจะต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชน พร้อมทั้งหนังสือแจ้งการจับกุม ไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ ทั้งนี้ แม้กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทาง ในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการและความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกุมเป็น

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และ รองศาสตราจารย์กัธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น

สำคัญ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน มีแนวคิดหลักในการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน และกระทำการที่มีลักษณะเป็นการประจานหรือทำให้เกิดความอับอาย โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพ อนาคต และประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ สำหรับประเทศไทยนั้นมีการตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยยึดหลักกฎหมายสากล นั่นคืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 หากแต่ยังพบปัญหาและข้อบกพร่องเกี่ยวกับการบังคับใช้ที่ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะในขั้นตอนการจับกุม ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 68 และมาตรา 69

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 68 ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ที่ห้ามจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่มีคำสั่งของศาลหรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็น และในมาตรา 69 กำหนดให้ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวน ให้เจ้าพนักงานผู้จับทำบันทึกการจับกุมโดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับ เหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ทั้งนี้ ห้ามมิให้ถามคำให้การผู้ถูกจับ ถ้าขณะทำบันทึกดังกล่าวมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย อยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคลดังกล่าวและจะให้ลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ได้ ถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุมมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชนแต่ศาลอาจนำมาฟังเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้ แต่ก็มีข้อสังเกตว่าในมาตรา 69 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการทำบันทึกจับกุมแต่อย่างใด ซึ่งต่างกับกรณีที่พนักงานสอบสวนเมื่อรับตัวเด็กหรือเยาวชนจากเจ้าพนักงาน ผู้จับมาแล้ว จะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับว่ามีขั้นตอนถูกต้องหรือไม่ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่รับตัวมา

ผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนในการทำบันทึกจับกุมซึ่งไม่ได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้เป็นช่องว่างที่สำคัญ เพราะในทางปฏิบัติแล้วเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมมักควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนเอาไว้จนกว่าจะทำบันทึกจับกุมแล้วเสร็จ ทำให้เด็กและเยาวชนอยู่การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมเป็นระยะเวลานาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมอ้างเหตุผลในการจัดทำบันทึกจับกุมโดยเฉพาะหากมีการจับกุมโดยสนธิกำลังร่วมกันของหลายหน่วยงาน หรือกรณีจะต้องนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุหรือดำเนินการแถลงการจับกุม หรือการอ้างระยะทางในการส่งตัวไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนในกรณีการจับกุมต่างท้องที่นอกจากนี้ยังไม่พบว่ากฎหมายได้กำหนดให้จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับระหว่างทำบันทึกจับกุม ซึ่งต่างจากเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนแล้ว กฎหมายถึงมากำหนดให้ต้องจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมและจัดบุคคลที่ไว้วางใจให้แก่ผู้ถูกจับด้วย นอกจากนี้ ยังพบการที่นำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าว อันเป็นการนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาแสดง

การจับกุมต่อหน้าธารกำนัลและสื่อมวลชนอยู่ดี ซึ่งผิดเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

ดังนั้น เมื่อการบังคับใช้ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายสากลจึงเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วนเพื่อประกันว่าเด็กและเยาวชนจะได้การดำเนินการตามกระบวนการทางอาญาที่รวดเร็วและเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

2. ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72 กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องนำตัวผู้ต้องหามาตรวจสอบการจับที่ศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาได้รับมอบตัว ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ต้องการให้ผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนได้รับการตรวจสอบจากศาลว่าการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ถูกขึ้นตอน และมีวิธีการที่คุ้มครองประโยชน์ของเด็กและเยาวชนโดยเร็วที่สุด จึงให้ผู้ต้องหาอยู่ในการควบคุมของพนักงานสอบสวนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐนานเกินสมควร ในทางปฏิบัติผู้ต้องหาได้มาอยู่ ณ สถานีตำรวจอันเป็นที่ทำการของพนักงานสอบสวนอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่มาตำรวจชุดจับกุมไม่ได้ส่งมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนในทันทีที่มาถึงสถานีตำรวจ เพราะจะทำให้ระยะเวลาในการควบคุมตัวเริ่มนับทันทีตั้งแต่รับมอบตัว และในความเป็นจริงนั้นผู้ต้องหาถูกจับและได้รับการตรวจสอบการจับกุมจากศาลรวมระยะเวลาเกินกว่า 24 ชั่วโมงไปแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่า กรณีนี้เป็นช่องว่างที่ทำให้ระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาขยายออกไปอีก เพราะพนักงานสอบสวนต้องการให้ชุดจับกุมส่งตัวผู้ต้องหามาให้พนักงานสอบสวนช้าที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาที่จะต้องได้รับการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมที่เร็วที่สุด และเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์จะให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนได้รับการตรวจสอบการจับกุมโดยศาล ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

3. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหา และการสอบปากคำเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70 วรรคสาม และ มาตรา 75

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70 กฎหมายกำหนดให้การสอบสวนและแจ้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวนต่อเด็กหรือเยาวชนนั้น จะต้องจัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วย หากแต่ในหลายกรณีพนักงานสอบสวนก็ไม่ได้จัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายให้เด็กหรือเยาวชนขณะสอบสวนและแจ้งข้อกล่าวหา ทั้งที่เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะด้วยวุฒิภาวะและความรู้ของผู้ต้องหาข้างต้น เมื่อจะให้ถ้อยคำหรือรับทราบข้อกล่าวหา ย่อมจะขาดความเข้าใจในเนื้อหาแห่งคดี ซึ่งถ้อยคำที่ให้การของผู้ถูกจับยังสามารถใช้เป็นพยาน หลักฐานในชั้นศาลได้ด้วย

กรณีดังกล่าว จึงเป็นปัญหาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของผู้ต้องที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งกรณีเช่นนี้ ศาลก็ไม่อาจบังคับให้พนักงานสอบสวนจัดหาที่ปรึกษากฎหมายได้ เพราะศาลมีอำนาจพิจารณาแต่เพียงว่าเจ้าหน้าที่ชุดจับกุม ได้ทำการจับผู้ต้องหาเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ และพนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหามาตรวจสอบการจับภายใน 24 ชั่วโมงหรือไม่เท่านั้น การที่พนักงานสอบสวนไม่จัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้ผู้ต้องหา ระหว่างการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำก็ไม่ได้มีผลอะไรต่อคำร้องขอให้ตรวจสอบการจับกุม เพราะกฎหมายบังคับให้จัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้ผู้ต้องหาแต่ในชั้นการสอบสวนเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า หากแจ้งข้อกล่าวหาระหว่างการตรวจสอบการจับและถูกสอบ ปากคำโดยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายร่วมรับฟังหรือให้คำแนะนำด้วยนั้น ทำให้การผู้ต้องหาอาจทำให้ตัวผู้ต้องหาเสียประโยชน์ในการต่อสู้คดีได้ เพราะด้วยอายุ ความรู้ ประสบการณ์ และวุฒิภาวะที่เป็นเด็กและเยาวชน การจะรับทราบรายละเอียดและเนื้อหาของข้อหา รวมทั้งคำให้การต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นพยาน หลักฐานในชั้นศาลได้ เพื่อเป็นการรักษาสิทธิประโยชน์และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน และ การไม่มีที่ปรึกษากฎหมายดังกล่าว ย่อมจะขัดต่อข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ซึ่งเป็นกฎหมายพื้นฐานที่ประเทศนำมาเป็นแม่แบบในการตรากฎหมายวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวของไทย ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีที่ปรึกษากฎหมายในชั้นการจับกุมและแจ้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวน

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 รวมทั้งความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีหลักการและกฎหมายที่เกี่ยวกับปัญหาการจับกุมเด็กและเยาวชนตามตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยได้บทสรุปสำหรับปัญหากฎหมาย เพื่อจะได้้นำปัญหาดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวโดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทาง การแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 68 และมาตรา 69

การแก้ไขมาตรา 68

กฎหมายเดิมมาตรา 68 บัญญัติว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่โดยเพิ่มวรรคสองใน มาตรา 68 ว่า

“เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่า

กระทำความผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่ง ของศาล หรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อ ดำเนินการตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72

หมายหรือคำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่ง จะต้องระบุวิธีการและสถานที่ในการควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลยให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงประโยชน์ สิทธิขั้นพื้นฐานและ สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลยดังกล่าว”

การแก้ไขมาตรา 69

กฎหมายเดิมมาตรา 69 บัญญัติว่า ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิตามกฎหมาย ให้ทราบหากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ แล้วนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่ง ท้องที่ที่ถูกจับทันทีเพื่อให้พนักงานสอบสวนของท้องที่ดังกล่าวส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

ถ้าขณะจับกุมมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัย อยู่ด้วยอยู่ด้วยในขณะนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งเหตุแห่งการจับให้บุคคลดังกล่าวทราบ และในกรณี ความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี เจ้าพนักงานผู้จับจะส่ง ให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ ถ้าในขณะนั้น ไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่กับผู้ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งให้บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่ง ทราบถึงการจับกุมในโอกาสแรกเท่าที่สามารถกระทำได้ และหากผู้ถูกจับประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือ ประึกษาหาหรือกับบุคคลเหล่านั้น ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการจับกุมและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้เจ้า พนักงานผู้จับดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดย ไม่ชักช้า

ทั้งนี้ การจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่ จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิ ให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่ มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมีอาชญากรรมร้ายแรงได้เพื่อป้องกันการ หลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น

ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ให้เจ้าพนักงาน ผู้จับทำ บันทึกการจับกุมโดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ ผู้ถูกจับทราบ ทั้งนี้ ห้ามมิ ให้ถามคำให้การผู้ถูกจับ ถ้าขณะทำบันทึกดังกล่าวมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่ง เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย อยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคลดังกล่าวและจะให้ลงลายมือชื่อ เป็นพยานด้วยก็ได้ถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุมมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของ เด็กหรือเยาวชนแต่ศาลอาจนำมาฟังเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่โดยเพิ่มวรรคสี่ใน มาตรา 69 ว่า

“ห้ามมิให้นำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและถูกจับกุม มาแถลงข่าว จัดทำแผนประกอบคำรับสารภาพ หรือกระทำการอื่นใดอันมีลักษณะที่ต้อง ให้เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวต้องออกมาแสดงตัวต่อสาธารณชน รวมไปถึงการเปิดเผยภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว หรือพยานหลักฐานอื่นใดอันแสดงให้ทราบถึงตัวตนของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวจะกระทำมิได้”

2. ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนของพนักงานสอบสวนตาม

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72

กฎหมายเดิมมาตรา 72 บัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็ก หรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์กรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าว ไปปกครองดูแลและส่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ ในกรณีเช่นนี้นี้หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่า คดีอาจเปรียบเทียบปรับได้

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่โดยเพิ่มวรรคสอง มาตรา 72 ว่า

“ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมและถูกส่งตัวมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนเกินกว่าหกชั่วโมงนับแต่เวลาจับกุม โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนรีบส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ภายในเวลาสิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหา และการสอบปากคำเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70 วรรคสาม และมาตรา 75

แก้ไขมาตรา 70

กฎหมายเดิมมาตรา 70 วรรคสาม บัญญัติว่าเมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามเบื้องต้นแล้ว หากปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าเด็กหรือเยาวชนน่าจะได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนในโอกาสเดียวกันก็ได้ แต่ต้องดำเนินการตามมาตรา 75

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 70 วรรคสาม “เมื่อพนักงานสอบสวนสอบถาม เบื้องต้นแล้ว หากปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าเด็กหรือเยาวชนน่าจะได้กระทำความผิดตามที่ถูกล่าวหา พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนในโอกาสเดียวกันก็ได้ แต่ต้อง ดำเนินการตามมาตรา 75 โดยพนักงานสอบสวนจะต้องจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้แก่เด็กหรือเยาวชนผู้ถูก กล่าวหาดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ หากไม่มีที่ปรึกษากฎหมายร่วมอยู่ในระหว่างการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำ ห้ามมิให้รับฟังคำรับสารภาพ คำให้การ หรือถ้อยอื่นใดอันเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเองซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่ถูก กล่าวหาให้ไว้แก่พนักงานสอบสวน เว้นแต่ถ้อยคำดังกล่าวจะเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชน”

แก้ไขมาตรา 75

กฎหมายเดิมมาตรา 75 บัญญัติว่า ในการสอบสวน ให้กระทำในสถานที่ ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะ เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้อง ใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็ก หรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วย การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้อง มีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้ง แจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะ ไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละราย

ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามวรรคสอง บิดา มารดาผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วม รับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้ เสนอแนะให้แก้ไขใหม่โดยเพิ่มวรรคท้ายของ มาตรา 75 ว่า

“...การสอบสวนซึ่งมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้างต้น บรรดาถ้อยคำซึ่งเด็กหรือเยาวชนผู้ ถูกล่าวหาให้ไว้แก่พนักงานสอบสวน ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน จนกว่าพนักงานสอบสวนจะ แก้ไขและดำเนินการสอบสวนใหม่เสียก่อน เว้นแต่ถ้อยคำดังกล่าวจะเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชน”

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules).

กรุงเทพมหานคร: กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคม-และความมั่นคงของมนุษย์, 2555.

_____. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2555.

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยามพรีนติ้ง, 2551.

ประเทือง ธนิยผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธี พิจารณาคดีครอบครัว.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

_____. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของ เด็กและเยาวชน.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551.